

Nicoleta PRESURĂ CĂLINA

Nicoleta PRESURĂ CĂLINA

**Mic dicționar de terminologie muzicală
Italian - Român**

**EDITURA UNIVERSITARIA
CRAIOVA, 2025**

Referenți:**Prof. univ. dr. Elena Pîrvu****Conf. univ. dr. Antoniu Zamfir**

Copyright © 2025 Editura Universitaria

Toate drepturile sunt rezervate Editurii Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României**PRESURĂ-CĂLINA, NICOLETA****Mic dicționar de terminologie muzicală italian-român /**

Nicoleta Presură Călina. - Craiova : Universitaria, 2025

Conține bibliografie

ISBN 978-606-14-2153-4

030

78

Tehnoredactare Denisa Barbu

Coperta realizată de Mihai Capșa Togan

© 2025 by Editura Universitaria

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

ARGUMENT

Acest instrument de lucru este dedicat iubitorilor muzicii care studiază italiana la nivel începător, se adresează unui anumit segment de cititori (studenți ai Departamentului de Muzică ai Universității din Craiova - care frecventează cursurile primilor doi ani de studiu, elevi ai liceelor de muzică, doctoranzi și cercetători în acest domeniu) și este gândit pentru cei care nu au studiat până acum limba italiană; răspunde cerințelor de limbaj sectorial muzical și însumează chestiuni esențiale în ceea ce privește gramatica limbii italiene și terminologia muzicală.

Prima parte cuprinde terminologia de bază - în care se găsesc termeni care au legătură cu limbajul muzical, un glosar sectorial italian-român, alcătuit din 2350 de termeni muzicali, următorul capitol conține noțiuni de bază ale gramaticii italiene. Volumul se încheie cu o bibliografie esențială celor interesați de acest domeniu.

La finele celor doi ani de studiu ai limbii italiene în acest context lingvistic, studentul va putea traduce corect și pătrunde tainele textelor ce conțin termeni din acest limbaj sectorial.

În concluzie, parcurgând acest volum, cititorul va avea posibilitatea atât de a studia gramatica limbii

italiene, cât și de a putea traduce termeni de specialitate – atât de frecvent întâlniți pe parcursul anilor de studiu ai elevilor liceelor cu profil de artă, dar și ai studenților la Conservator sau în bibliografia lucrărilor de licență sau de doctorat. Volumul va contribui la o mai bună educație lingvistică a celor care studiază muzica de operă italiană.

Adresez mulțumiri Facultății de Litere, Universitatea din Craiova, Institutului Român de Cultură și Cercetare Umanistă din Veneția și celor care m-au sprijinit în realizarea acestui volum: Acad. Marco Lucchesi (coordonatorul acestui proiect de cercetare), Prof. univ. dr. Elena Pîrvu, Conf. univ. dr. Antoniu Zamfir și studentei Anamaria David, dar și personalului instituțiilor venețiene care mi-au pus la dispoziție materiale de studiu, de cele mai multe ori sugerându-mi și consultarea altor materiale care figurau în baza de date a instituției respective și la care eu nu am avut inițial acces și unde, alternativ, am consultat zilnic materiale de studiu: Biblioteca Nazionale Marciana, Biblioteca del Museo Correr, Arhivele de Stat din Veneția, Biblioteca del Conservatorio „Benedetto Marcello”, Biblioteca della Casa di Carlo Goldoni, Biblioteca dell’Ateneo Veneto, Biblioteca Area Umanistica BAUM – dell’Università Ca’ Foscari, Biblioteca della Fondazione „Giorgio Cini”, Biblioteca dell’Istituto Veneto di Scienze, Lettere e Arti.

Această lucrare a fost elaborată în timpul stagiului de cercetare desfășurat la *Istituto Romeno di Cultura e Ricerca Umanistica* din Veneția și realizat cu sprijinul

Ministerului Educației, prin *Serviciul Burse Studenți, Parteneriate Internaționale și Români de Pretutindeni – Direcția Generală Relații Internaționale, Afaceri Europene și Relația cu OCDE*, programul național de burse „Nicolae Iorga”.

Nicoleta PRESURĂ CĂLINA

ABREVIERI

- v. t. – verb tranzitiv
- v. i. – verb intransitiv
- v. r. – verb reflexiv
- adv. – adverb
- adj. – adjectiv
- s. m. – substantiv masculin
- s. f. – substantiv feminin
- invar. – invariabil
- conj. – conjuncție
- prep. – prepoziție
- interj. – interjecție
- num. card. – numeral cardinal
- num. ord. – numeral ordinal
- lat. – latină
- eng. – engleză
- fr. – franceză
- reg. – regionalism
- arh. – arhaism

Glosar de terminologie muzicală Italian - Român

A

- a** - 1. numele notei muzicale *do* în notația lui Notker Balbulus în regiunile anglo-saxone și vorbitoare de limbă germană, precum și în notația literală medievală 2. simbol al acordului de *LA major* dacă este scris cu majusculă și de *la minor* dacă este scris cu litere mici: **A** - LA Major; **a** - la minor 3. simbol al primului mod în indicațiile de la începutul unei melopee gregoriene 4. abreviere pentru **a. antifon** sau *altus*, registru vocal antic corespunzător contraltoului de astăzi; **b. arpa** 5. *a ballata* - în forma baladei; *a bocca chiusa* - cu gura închisă; *a cappella* - muzică vocală; *a capriccio* - a capriccio; compoziție instrumentală în formă variată și liberă și de natură imaginativă, aproape de improvizație; execuția unui pasaj prin libera interpretare a artistului; *a libitum, ad libitum* - (lat. *libitum*, „după bunul plac”) indicație a liberei alegeri a tempoului și a expresiei sau a posibilităților de improvizație; *a piacere* - după bunul plac; *a punta d'arco* - cu vârful arcușului; *a tempo* - a tempo: în mișcarea de mai înainte, revenirea la aceasta; *a tre* - în trei: termen întâlnit în lucrări orchestrale, de obicei la partidele instrumentelor de suflat, și care indică faptul că un fragment sau o linie melodică se interpretează de trei

instrumentiști; *a tempo* – tempo primo (tempo I), ca înainte; *a vicenda* – pe rând, cu schimbul

ab – muzica ab; compoziție muzicală alcătuită din două secțiuni distincte, unde fiecare literă este folosită pentru a reda o idee muzicală

abbandonare (v. t.) – 1. a abandona, a părăsi 2. a lăsa în voia sortii, a simțirii 3. a neglija

abbandonatamente (adv.) – 1. în mod abandonat 2. indicație de execuție pentru interpretarea unui fragment muzical: abandonat, lăsat în voia simțirii, nestăpânit, strălucit 3. nereținut, fără rezervă

abbandono (s. m.) – 1. abandon 2. renunțare 3. lăsare în voia sortii, a simțirii; *con abbandono* – indicație de execuție pentru o interpretare a unui fragment muzical: abandonat, lăsat în voia simțirii, nestăpânit, strălucit

abbassamento (s. m.) – 1. coborâre 2. scăderea nivelului sau reducerea intensității unui sunet: *abbassamento di voce* – scădere a intensității vocii

abbassando – (adv.) indicație de execuție pentru interpretarea unui fragment muzical micșorând intensitatea sunetului

abbassare (v. t.) – 1. a scădea 2. a diminua 3. a coborî 4. a lăsa în jos 5. a apleca 6. a micșora, a reduce intensitatea unui sunet: *abbassare il volume della radio* – a reduce volumul radioului, a da radioul mai încet

abbellimento (s. m.) – 1. înfrumusețare 2. ornament 3. în muzică, sunet sau grup de sunete care se adaugă unei linii melodice cu funcție ornamentală, expresivă 4. variațiune

abbreviazione (s. f.) – 1. abreviere, prescurtare 2. set de simboluri sau scrieri alternative care simplifică

scrierea muzicală obișnuită, cum ar fi *f* și *ff* pentru *forte* și *fortissimo*

accarezzevole – 1. (adj.) afectuos 2. mângâietor 3. (adv.) accelerând, iuțind; indicație de execuție pentru o interpretare cu simțire, cu trăire

accelerando – 1. (s. m. invar., *accel.*) semn de tempo care îi semnaleză muzicianului că ar trebui să crească treptat viteza în timp ce cântă o piesă muzicală 2. (adv.) accelerando; indicație de execuție pentru interpretarea unui fragment muzical într-o mișcare uniform accelerată, până când se atinge un anumit grad de viteză indicat: accelerând, iuțind ritmul

accennare (v. t./ v. i.) – 1. a indica, a arăta 2. a indica o temă muzicală

accento (s. m.) – 1. accent 2. evidențierea unui sunet prin modificarea intensității sau a duratei acestuia; poate fi inițial, la începutul tactului, ritmic, armonic sau melodic și e marcat cu simbolul > 3. intonație, ton, inflexiune a vocii

accentuato (adj.) – 1. accentuat 2. exprimat cu un accent deosebit

acciaccatura (s. f.) – 1. notă ornamentală de belcanto, care precedă una reală, înlăturând din aceasta o valoare scurtă și care este executată rapid 2. înfloritură 3. adâncitură

accidentale (adj.) – de alterație; notele de alterație nu se regăsesc într-o anumită tonalitate, ele sunt redată în cadrul unei piese muzicale, cum ar fi diezul și bemolul

accidente (s. m.) – 1. accident 2. semn de alterație; semn muzical ce precedă o notă pentru a-i alterna tonul, cum ar fi diezul (#), dublul diez (m), bemolul (b), dublu bemol (bb), becarul (♮), semidiezul, semibemolul, etc.

- accomodazione** (s. f.) – 1. impostație 2. adaptare
- accompagnamento** (s. m.) – 1. însoțire 2. cortegiu, suită 3. acompaniament; muzică ce susține un solo vocal sau instrumental; acompaniament vocal sau orchestral; *recitativo accompagnato* – acompaniament instrumental; *recitativo secco* – fără acompaniament
- accompagnare** (v. t., v. r.) – 1. a (se) acompania; *accompagnare al pianoforte* – a acompania la pian 2. a seconda 3. a însoți
- accompagnatore, -trice** (s. m., f. -trice) – 1. însoțitor 2. acompaniator, -oare; persoană care interpretează piese de acompaniament muzical; *maestro accompagnatore* – folosit în general pentru pianiștii care acompaniază vocile soliștilor
- accoppiare** (v. t.) – 1. a asocia 2. a uni 3. a se potrivi 4. a se alătura 5. a împerechea
- accordamento** (s. m.) – 1. acord 2. concordanță
- accordare** (v. t.) – 1. a acorda un instrument 2. a pune de acord, a împăca 3. a armoniza glasuri, voci
- accordata** (s. f.) – acordare; *dare un' accordata* – a acorda
- accordatoio** (s. m.) – acordor
- accordatore** (s. m., f. -trice) – acordor; persoană specializată în acordarea instrumentelor muzicale, în special a orgilor și a pianelor
- accordatura** (s. f.) – 1. acordare a instrumentelor; acordarea intonației potrivite a unui instrument muzical 2. sistem de intonație după care sunt acordate diverse instrumente care se efectuează luând ca punct de referință sunetul de înălțime fixă produs de diapazonul corespunzător notei *la*
- accordio** (s. m.) – 1. acordare prelungită a instrumentelor 2. acordeon, armonică

- accordo** (s. m.) – 1. înțelegere, convenție 2. împăcare, conciliere 3. acord; asocierea mai multor sunete diferite cântate simultan; *accordi consonanti* – acorduri consonante; *accordi dissonanti* – acorduri disonante; *accordi maggiori* – acorduri majore; *accordi minori* – acorduri minore; *accordi aumentati* – acorduri mărite; *accordi diminuiti* – acorduri micșorate
- acèfalo** (s. m.) – 1. acefal; fără cap, fără început 2. ritm inițial al unui pas, având caracteristica de a prezenta o pauză în ritm
- acrostolio** (s. m.) – 1. acrostih 2. ornament
- acuità** (s. f.) – 1. acuitate; înălțimea tonului muzical cu care se pronunță 2. ascuțime, istețime
- acustica** (s. f.) – acustică 1. știință care studiază fenomenele sonore 2. proprietate arhitecturală a unei săli de muzică, care influențează receptarea sunetului; *specialista in acustica* – acustician; *chitarra acustica* – chitară acustică; *fisica acustica* – știință care studiază comportamentul sunetului și propagarea undelor sonore
- acustico** (adj.) – acustic 1. referitor la sunet sau auz 2. care folosește la îmbunătățirea sau corectarea facultăților de auz
- acutista** (s. invar.) – cântăreț sau instrumentist specializat în producerea de sunete de registru înalt
- acuto** – 1. (adj.) acut, înalt, ascuțit; despre un sunet înalt în acustică sau în muzică: *suoni acuti* – sunete înalte; *note acute* – note înalte 2. (s. m.) acută, ton înalt, sunet înalt: *attaccare gli acuti* – a ataca o notă înaltă; *intonare gli acuti* – a intona, a interpreta o notă înaltă; *prender bene gli acuti* – a lua bine notele înalte/acutele

adagetto / adagietto - 1. (adv.) adagietto; indicație de execuție pentru o interpretare mai puțin lentă decât *adagio*; tempo mai puțin lent decât *adagio* 2. (s. m.) piesa care urmează să fie interpretată în acest tempo

adagio - 1. (s. m.) adagio (*ad-o*); un tempo liniștit, rar, așezat, lent al unei piese muzicale 2. (adv.) lent, încet; indicație de execuție pentru o interpretare lentă; *suonare adagio* - a cânta o bucată muzicală adagio

adagissimo (adv.) - adagissimo; indicație de execuție pentru o interpretare foarte lentă a unui fragment muzical

adattamento (s. m.) - 1. transcriere 2. adaptare

addolcire (v. t.) - 1. a îndulci 2. a atenua 3. a îmblânzi, a alina, a liniști

addolcendo (adv.) - addolcendo: indicație de execuție pentru o interpretare îndulcind mișcarea

addolorare (v. t.) - a provoca durere, a îndurera, a mâhni, a întrista

addolorando (adv.) - addolorando: indicație de execuție pentru o interpretare cu tristețe, cu durere

adiastematico (s. m.) - adiastrumatic; sistem de notare sau scriere antică a simbolurilor muzicale (neume) care nu folosesc linii muzicale și nu permit identificarea înălțimii notelor de interpretat, ci doar durata și exprimarea acestora

adirare - 1. (v. t.) a mânia, a înfuria 2. (v. r.) a se tulbura, a se întrista, a se înfuria

adirato - 1. (adj.) plin de furie, aprig 2. impetuos, care are impetuozitate 3. (adv.) adirato; indicație de execuție pentru o interpretare cu impetuozitate, plină de furie

aedo (s. m.) - 1. aed; cântăreț din tradiția epică greacă antică 2. poet